

ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено питання ролі лексики у вивченні української мови як іноземної. Доведено, що лексична навичка – це найважливіший і невід’ємний компонент змісту навчання української мови як іноземної. Виділено основні форми та характеристики презентації лексики. Сформульовано найефективніші принципи навчання лексики.

Ключові слова: лексика, лексичні навички, українська мова як іноземна, іноземні студенти, загальні принципи навчання лексики.

Abstract. The article deals with the role of vocabulary in the study of Ukrainian as a foreign language. It is proved that lexical skills are the most important and integral component of the content of teaching Ukrainian as a foreign language. The main forms and characteristics of the presentation of the vocabulary are highlighted. The most effective principles of vocational training are formulated.

Keywords: vocabulary, lexical skills, Ukrainian as the second foreign language, foreign students, general principles of vocabulary teaching.

Знання будь-якої іноземної мови асоціюється зі знанням слів, у той час як володіння мовою з лексичними навичками забезпечують функціонування лексики в спілкуванні. Отже, лексичні навички слід розглядати як найважливіший і невід’ємний компонент змісту навчання української мови як іноземної, а їх формування саме і є метою навчання лексичного матеріалу.

На нашу думку, лексичний аспект спілкування має певні особливості, які полегшують його засвоєння, і такі, що його утруднюють. До перших належить зв’язок лексики зі змістом комунікації, на що спрямована увага тих, хто спілкується. Це сприяє концентрації їхньої уваги й врешті-решт – засвоєнню. До других належить практично невичерпний запас лексики української мови, а також великі труднощі засвоєння іншомовної лексики, що пов’язані з формою слова (звуковою, графічною, граматичною), його значенням, характером сполучуваності з іншими словами, вживанням слів, а також розходженням зі словами рідної мови.

Дослідження у сфері навчання студентів лексики української мови як іноземної знайшли своє відображення в наукових розвідках І. Зозулі, В. Костюшко, Т. Лагути, О. Пальчикої, І. Сташкевич, О. Туркевич та багатьох інших лінгвістів-практиків. Так, надзвичайно актуальними з методичного погляду є праці О. Туркевич «Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польського досвіду» та «Вивчення лексики української мови на текстовій основі у процесі навчання української мови як іноземної», в яких методистка досліджує кількісні й якісні параметри лексичного мінімуму для навчання іноземців української мови та доводить ефективність використання текстів як основного й обов’язкового матеріалу у процесі вивчення лексики української мови як іноземної [1, 2].

Працюючи довгий час з іноземними студентами, ми виробили власний алгоритм навчання лексики української мови як іноземної, виділивши основні форми та характеристики презентації лексики.

1. Переклад – це найкоротший шлях до значення слова (за умови достатньо точного збігу в обох мовах); є економічним засобом; найбільш підходить до випадкової лексики, що може з’явитися упродовж уроку; може створити в іноземних студентів неправильне уявлення щодо абсолютної відповідальності лексичних одиниць у різних мовах; створює низьку мотивацію до запам’ятовування завдяки надмірній легкості.

2. Візуальні засоби презентації (демонстрація реальних предметів, малюнків, дій або жестів) надають іноземним студентам можливість ефективно візуалізувати лексику за рахунок реальних предметів, малюнків, флеш-карток, тощо; дуже ефективні на початковому етапі; надають іноземним студентам можливість реалізувати власний темп і стиль навчання, ефективно формувати власні асоціації та мнемонічні засоби.

3. Вербальні засоби презентації (дефініції та ситуації) застосовується для контекстуалізації нової лексики; презентація декількох речень – зразків; презентація через омоніми, антоніми або супідрядні терміни; презентація повного визначення.

Презентація лексики залежить від рівня навченості студентів, складності лексики, що подається, можливості пояснити або продемонструвати значення, призначення лексики. Кількість нових слів не повинна бути завеликою (оптимальна кількість – не більше 12 нових слів за урок). Рішення, в якій послідовності презентувати лексику, залежить від викладача [3 : 45].

Вітчизняні та зарубіжні методисти до цих пір не одностайні в думці стосовно того, які принципи навчання іноземної лексики є найефективнішими. Американські та англійські методисти виділяють чотири основні принципи навчання лексики [4 : 6]:

1. Принцип мінімізації мови.
2. Принцип диференційованого підходу в залежності від мети засвоєння лексики.
3. Принцип взаємопов'язаного навчання лексиці і видам мовної діяльності.
4. Принцип свідомості, що включає в себе рефлексію.

Погоджуючись з цією класифікацією в цілому, ми вирішили додати в цей список ще декілька істотних принципів, а саме:

1. Принцип наочності. 2. Принцип взяття до уваги рідної мови. 3. Принцип поетапності у формуванні лексичних навичок і умінь. 4. Принцип міжпредметної координації. 5. Принцип професійної спрямованості навчання.

Отже, центральною ланкою в роботі над засвоєнням лексичного матеріалу є формування лексичних навичок. Лексична правильність мовлення визначається сталістю репродуктивних та рецептивних навичок, а також навичок обґрунтованої здогадки і навичок користування різними видами словників. Прийоми випереджального введення лексики, раннє включення нових лексичних одиниць у сполученні із засвоєними, а потім систематичне повторення активного словника іноземця, – все це дозволяє студентам краще підготуватися до використання освоєної лексики при читанні й говорінні на етапі застосування.

Таким чином, ми дійшли висновку, що для більш ефективного навчання лексиці необхідне поєднання дидактичних (свідомість, наочність, міжпредметна координація), лінгвістичних (мінімізація мови, концентризм), психологічних (поетапність формування лексичних навичок і умінь) і власне методичних (взяття до уваги рідної мови, взаємозалежне навчання лексиці і видам мовної діяльності, диференційований підхід в залежності від мети засвоєння лексики, професійна спрямованість) принципів, виступаючих в нерозривному зв'язку один з одним.

Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що лексика є вкрай важливим аспектом мови, і від рівня сформованості лексичних навичок і умінь залежить здатність спілкування іноземною мовою. Вивчення лексики - це величезне й тривале завдання, і правильне застосування принципів навчання гарантує їй позитивний результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Туркевич О. Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польському досвіду / О. Туркевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2015. – Вип. 11. – С. 80 – 89.
2. Туркевич О. Вивчення лексики української мови на текстовій основі у процесі вивчення української мови як іноземної // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Вип. 2. – С. 201 – 201.
3. Березенська Л. В., Сіваєва Н.О. Як сформувати лексичну складову соціолінгвістичної компетенції / Л. В. Березенська, Н. О. Сіваєва // Іноземні мови. – 2006. – №3. – С.44-46.
4. Вепрева, Т. Б. Лексика в обучении иностранным языкам [Электронный ресурс] / Т. Б. Вепрева . – 2010 . – 8 с. – Режим доступа: <https://rucont.ru/efd/236337>

Зозуля Ірина Євгенівна — канд. пед. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, irazozulya15011985@gmail.com

Zozulia Iryna Yevgeniyivna – Candidate of Pedagogy, Associate professor of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, irazozulya15011985@gmail.com